

FNF Nordland
FNF Troms
Naturvernforbundet i Troms

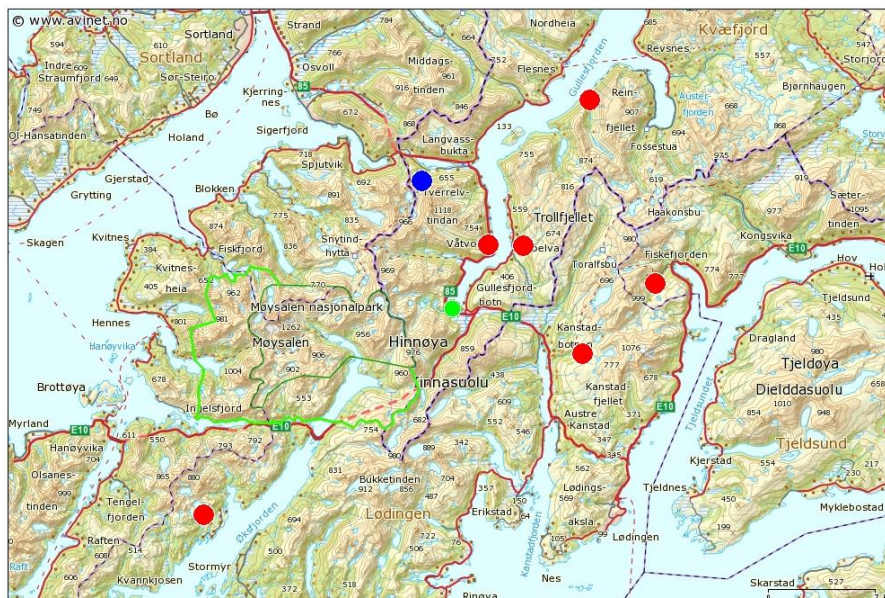
NVE
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo
E-post: nve@nve.no

24. oktober 2013

Tilleggsuttalelse til småkraftpakke på Hinnøya i Nordland og Troms fylker

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Nordland, FNF Troms og Naturvernforbundet (NNV) i Troms og Nordland ønsker å komme med en samlet tilleggsuttalelse i anledning småkraftpakken om seks prosjekter i Lødingen, Tjeldsund og Kvæfjord kommuner i Nordland og Troms. Vårt grunnlag for tilleggsuttalelsen er befaringene gjennomført i uke 40. NNV Troms deltok på alle fem befaringer denne uken, FNF Troms deltok på befaringene av Moelv og Lysåa, mens FNF Nordland deltok på Kobbodalselva og Vasskruna. Befaringen av Dalelva i uke 39 hadde vi ikke kapasitet til å delta på.

Vi viser til våre tidligere uttalelser for utfyllende informasjon om prosjektene. Vi kommer her med noen tilleggsopplysninger etter befaringene.

Figur 1. Kart over området hvor rødt viser befaringene i «småkraftpakken», blått viser Tverrelva som ble konsesjonsgitt i 2013 og grønt viser Gullesfjordbotn Camping.

OM PROSJEKTENE

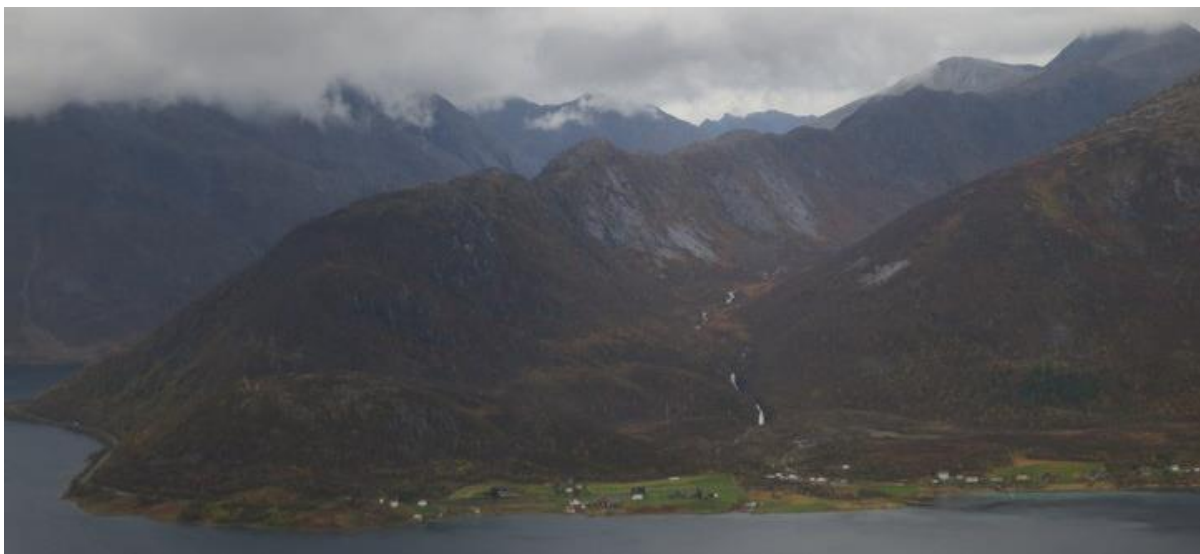
Våtvoll kraftverk i Kvæfjord kommune, Troms fylke.

Under befaringen ble eksisterende inngrep i nedre deler av Våtvoll synlig. Av disse kan nevnes inngjerdet hjortefarm over bygda, grustak anlagt på 50-tallet av Vegvesenet i

forbindelse med veibygging langs Gullsfjorden, spikerteltcamping anlagt i grustaket og en fossekulp gjenfylt med stein og grus. Det ble sagt at sistnevnte ble gjort innværende år for å sikre vannledningen til Våtvoll og at det ikke ble søkt tillatelse for dette.

Befaringen synliggjorde ikke kun inngrepene, men også mange av Våtvolls kvaliteter. Det ble tydeliggjort at Våtvoll har en markant foss og tre flott stryk over vakre svaberg. Dette utgjør et synlig og markant fosse- stryklandskap som er svært synlig fra andre siden av fjorden. Både fra fjorden, på veien på andre siden og særlig i Moelvterrenget blir Våtvoll øyenfallende og tydelig. Oppover ryggen langs elva går det en gammel sti som ender opp ved det øverste svaet, og derfra er det markante elgtråkk videre opp til dalbotnen. Innenfor Rundskardtinden 752 moh., ligger Rundskaret som er overgangen mellom Våtvollsdalen, Rundskarddalen og Bømark. Dette utgjør en fin og variert rundtur, samt at det byr på et godt jaktterreng. Løbergsaksla/ Geitryggen er oppgangen til Tverrelvtindan med Reinspælen og Våtvollskardet over til Tverrelvdalen og Langvatnet, men også en gammel rute til Sørheia og Vesterålen Turlags løype til Snyttindhytta.

Området er en del av et gammel sjøsamisk landskap. Dalen er relativt lukket, men med god utsikt blant annet mot Gullhornet og Moelv-området. Til tross for eksisterende inngrep i nedre deler ser vi at en utbygging vil bli konfliktfull. Dette gjelder særlig også med tanke på at den samlede belastningen i området er stor og at det er ønskelig å beholde indre deler av Gullsfjorden og fjellheimen rundt inngrepsfri.

Figur 2. Våtvoll med sine stryk og fosser sett fra Moelv.

Moelv kraftverk i Kvæfjord kommune, Troms fylke.

I våre tidligere uttalelser anså vi Moelv kraftverk som et særlig konfliktfullt prosjekt, og befaringen både bekreftet og forsterket dette. Området viste seg som et storslått høyfjellsterreng med mange kvaliteter. Opplevd INON forekom betydelig større enn oppgitt i søknaden. En utbygging i dette område vil forringe det storskala fjordlandskapet i hele indre Gullsfjord. Både vei og rørgate, som delvis skal legges separat, vil gi betydelige inngrep, særlig over skoggrensa. I skogen viste det seg å være tidvis svært bratt, noe som vil kunne føre til unødige store inngrep, særlig for planlagt rørgatetrase. Det vil også by på større risiko med tanke på utglidning av masser m.m.

Den eksisterende veien opp (ca. 4 meter bred) ble laget på en hensynsfull og god måte for ca. 35 år siden. Til tross for sin alder er den godt synlig fra den andre siden av fjorden. Veien drar i dag nytte av beitedyrene i området (ca. 80 vinterfora sau), er en del av kulturlandskapet og er yndet til turbruk. En utbygging vil føre til at veien må oppgraderes, få større skjæringer og synligheten vil økes betraktelig. Dette vil alene få konsekvenser for landskapsbildet, men det er inngrepene over skoggrensa som vil være mest kritisk

Området er relativt mye brukt til friluftsliv. I boken som lå på toppen av eksisterende vei kunne en lese at det i snitt var ca. 120 personer per år som hadde skrevet seg inn. Fra veienden og oppover høyfjellet var det flere stier. To av stiene var tydelig markerte med oppsatte steiner/varder, hvorav en av disse tidvis gikk langs Grytelva og ga en veldig flott naturopplevelse og nærhet til elva. Dette vil forringes ved en utbygging. Det var også flere andre stier i området, en del av disse brukes av sau, men det tydet også på at området er i mer bruk enn hva som kommer fram i konsekvensutredningen. Det ble også sett flere rypefjær og –ekskrement under befaringen, noe som støtter opp under områdets verdi for jakt. Det lå en hytte ved bredden av Grytvatnet, et vatn som tidligere hadde en god ørretbestand, men som ble feilbeskattet. Det ble også fortalt at det ligger en jaktgamme lenger inne på fjellet.

Representanten fra Kulturetaten til Troms fylkeskommune fant rester av det som sannsynligvis var en gammel matgrop (forrådgrop) ved Tverrvatn. Dette bør utredes nærmere. I søknaden står det at det planlegges kun minstevannføring til Grytelva, ikke Tverrelva. Søker sa under befaringen at begge elver planlegges med minstevannføring. Dette må avklares, og ved eventuell konsesjon må begge pålegges minstevannføring. Fra Moelvsiden kom også Gullsfjorden og fosselandskapet i Våtvoll dalen godt til syne. Elva i Våtvoll dalen viser seg her som et tydelig og viktig landskapselement.

Alternativ 2. med tunnel vil gi mindre inngrep enn hovedalternativet. Likevel forekom forslaget som lite utredet, samt at kostnadene vil bli meget høye. Grunnet lang avstand med tunnelboring må en sannsynligvis opp i dagen en eller to ganger på denne distansen. Vi mener at inngrepene både for alternativ 1 og 2 vil forringe allmenne interesser mer enn det beskjedne kraftutbyttet vil gagne samfunnsinteressene.

Figur 3. Moelv i høyfjellslandskapet med bekkekløft til høyre i bildet.

Lysåa kraftverk i Kvæfjord kommune, Troms fylke.

Lysåa har et særegent kulturlandskap knyttet til seg, i nedre del knytta til beiting, jorder, sjøhus og steinrydding, og videre oppover er det særlig den gamle veien som gir området stor verdi. Elva ligger relativt skjermet og det er til tider tett planteskog som setter sitt preg på landskapet. Evt. inngrep vil delvis ligge skjult, men de nedre inngrepene vil påvirke storskalalandskapet. Den gamle veien, som tidvis går gjennom tett skog, må også sees som innfallsport til det åpnere landskapsrommet som begynner omtrent ved ønsket inntak - et rom som ikke ble besøkt på befaringen. Det ble fortalt at vannene i dalen har god bestand av ørret og at det blir relativt mye benyttet til fiske. Det finnes også en hytte der som tilreisende kan låne. Lysådalen har i lang tid blitt brukt til beite og utmarksslått, noe som setter sitt preg på landskapet.

Kulturmiljøet og landskapet i området har stor verdi. Dette gjelder især den gamle veien som ble fulgt under befaringen. Veien ble bygd for hånd av bygdefolket for over 100 år siden (noen av de lokale mente at den var fra 1800-tallet) og ble brukt til å kjøre ned brensel, høy og slått, hovedsakelig med hest og slede. En evt. utbygging vil forringe deler av denne veien. Det kom fram under befaringen at veien mest sannsynlig er fredet som samisk kulturminne. Dette må utredes nærmere og tillegges vekt i konsesjonsvurderingen. Det særegne kulturmiljøet som i dag preger området vil brytes ved en eventuell utbygging, både på nært hold, fra sjøsiden og fra andre siden av fjorden, noe som vil være konfliktfullt. Vi merket oss også konfliktnivået blant grunneierne i Lysåa.

Figur 4. Kulturlandskapet i nedre deler av Lysåa, samt planlagt inntak i bildet til høyre.

Kobbedalselva kraftverk i Lødingen kommune, Nordland fylke.

Nedre Kobbedalsvatnet og Trollvatnan er del av landskapet Kanstad med Kanstadsbotn, Straumen, Kanstadeidet over til Moelv og Kanstadjellet og Strandsfjellet på østsida. Dette er et område med mange kvaliteter og som er av stor betydning for utfart og friluftsliv. Området og landskapet preges av myke overganger og rolige landskapsformer, noe som er en viktig årsak til at området er et av de mest attraktive turområdene på Hinnøya og er et regional friluftsområde som brukes av folk fra Stokmarknes og Sortland i Vesterålen, Lødingen og Harstad. Området er hovedinnfallsåre til Harstad Turlag sin hytte Toralfsbu som har hatt 220 overnattinger i snitt per år de siste fem årene. Det reelle brukstallet er høyere da det kun er de som overnatter i hytta som registreres.

Nedre Kobbedalsvatnet og Trollvatnan benyttes også til fisketurer og er et tilgjengelig turmål i og med at det er en kort avstand fra turløypa. På befaringen kom det fram at området utenfor

turløypa opp til Toralfsbu og Kobbedalen blir mye brukt til utøvelse ulike former for friluftsliv. Representanten fra hytteeierne bekreftet også dette.

Vi er fortsatt kritisk til oppdemming og regulering av Nedre Kobbedalsvatnet (alt. B) i forhold til naturmiljø og regulering av Trollvatnet (alt. A) i forhold til fisk, gytemuligheter og friluftsliv.

Figur 5. Kobbedalselva og bekken fra Trollvatnan i bakgrunnen.

Vasskruna kraftverk i Lødingen kommune, Nordland fylke.

Området ligger godt til rette for å utøve friluftsliv og søke ro og stillhet. Svartskardbygda ligger spesielt naturskjønt til med mange verdifulle natur- og landskapselementer. Svartskardet har gammel samisk bosetting. Her er gode lavterskelområder nært sjøen og bebyggelsen, samt mer krevende området i fjellet.

Vi betrakter omfanget av inngrep ved en eventuell utbygging som vel store i forhold til forventet kraftproduksjon (4,30 GWh). Bygging av terskel i Vasskrunelva og graving/sprenging av inntak som vil medføre et ganske kraftig innhugg i et ”skjermet” landskap og idyllisk område som Vasskrunvatnet representerer (figur 6). I en samlet behandling av alle omsøkte småkraftverk på Hinnøya, som allerede er belastet med flere inngrep, må den relativt lille kraftproduksjonen vurderes opp mot samfunnsnyttene og alle inngrepene som planlegges. Alle prosjektene skal dessuten vurderes opp mot eksisterende utbygginger på Hinnøya.

Figur 6. Planlagt inntak i Vasskrunvatnet.

Reduksjon av vannføring i berørt elvestrekning vil også redusere Svartskardfossen, som har et ca. 50 meter fall og fremstår som et fremtredende landskapselement (figur 7). Elva nedenfor fossen meandrerer ned til Gardsvatnet og må også betraktes som et spesielt landskapselement.

Figur 7. Svartskardfossen

Det søkes også om bygging av vei ikke langt fra Gardsvatnet, som er registrert med anadrom laksefisk og ål og innehar gode forhold for hekkende og trekkende fugl. Det er blant annet registrert sangsvaner der sommeren 2013 og anleggstrafikk og turbinstøy vil kunne ha negative konsekvenser for fugl. Det er kun planlagt slipp av minstevannføring om sommeren til tross for at Vasskrunelva har funksjon som gytebekk for fisk.

Av Svartskardets særegne landskaps- og opplevelseskvaliteter vil vi oppsummere med at Svartskardfossen sammen med fjellene bak, myrene på Loftan og det idylliske Gardsvatnet utgjør et nokså lukka, men spesielt visuelt og mangfoldig landskapsbilde. Det er preget av alpine fjell- og tinderekker, samt tilgjengelige og attraktive fiskevann med et divers vannmiljø. Det finnes gamle ferdselsveier mellom fjordene som er planlagt merket og skiltet. Området er også forbundet med stillhet, bortsett fra E10 som krysser fjorden ved Husjordøya via to broer over Auster- og Vesterstraumen, er Øksfjorden fri for veitrafikk og skjermet mot støy og forurensing. Alle disse elementene gir området stor verdi.

Dalelva kraftverk i Tjeldsund kommune, Nordland fylke.

Ingen av oss hadde dessverre anledning eller kapasitet til å delta på denne befaringen. Vi vil likevel påpeke at en utbygging av Dalelva vil få direkte konsekvenser for løypenettet til Harstad Turlag. Dette vil forringe en av hovedinnfallsportene til Toralfsbu og Haakonsbu. Toralfsbu har hatt 220 overnattinger i snitt per år de siste fem år, og Haakonsbu har hatt 78 i snitt i samme periode. Den reelle bruken av hyttene anslås å være større. Og bruken av Sørvalen, hvor Dalelva renner, er betydelig større enn disse tallene. En utbygging av Dalelva vil være særlig konfliktfull knyttet til friluftsverdiene.

OM BEFARINGENE

Vi ønsker å gi noen tilbakemeldinger på gjennomføringen og opplegget rundt befaringene. Først må vi si at det er positivt og nødvendig at NVE befarer alle konsesjonssøkte vassdrag. Dette er nødvendig for å få god innsikt i naturen, landskapet, kulturen, elva, friluftslivet m.m.

på en annen måte enn hva man gjør over kart og tekst. Slik NVE tradisjonelt sett har lagt opp befaringene, har de enkelte svakheter og potensiale for forbedringer. Vi vil derfor kommentere noen punkter og komme med noen forslag.

Vi opplevde at det var kort varsel for et omfattende befaringsprogram. Invitasjonen ble sendt 10. september, noe som kun er to uker før første befaringsreise. Dette er meget knapp tid, særlig da det er flere andre befaringsreiser i fylket rundt disse tider, samt at frivillige må ta seg fri fra jobb for å delta, noe som må planlegges i god tid. På denne måten mister en verdifull medvirkning.

Vi foreslår generelt sett at alle høringsparter tilsendes en samlet oversikt over alle kommende befaringsreiser i sitt fylke i løpet av juni måned hvert år. På den måten blir det lettere å planlegge og koordinere deltakelse på de ulike befaringsreiser.

Vi stiller også spørsmålsteget ved annonseringen av befaringsreiser og tiltakene som sådan. Vi har inntrykk av at det var lite annonsering lokalt, ingen plakater e.l. Dette resulterte også i relativt tilfeldig deltakelse, og det kom fram at mange naboer og bygdefolk ikke visste om befaringsreiser. Eierne av Gullesfjord camping, som har en betydelig næringsrolle midt i dette området, var heller ikke informert om prosjektene eller befaringsreiser. Vi stiller også spørsmålsteget med fravær av sektormyndigheter som kommuner og fylkesmann. En av årsakene kan være begrensede ressurser i forhold til saksomfanget på kraftsaker i Nordland og Troms fylke per i dag. Som vi snakket om under befaringsreiser har NVE fått øke bevilgninger og bemanning i forhold til det store trykket i småkraftsaker, men offentlig og frivillig sektor på regionalt og lokalt plan ikke har blitt styrket. Vi etterlyser her et løft, samt en ordning hvor NVE kan bidra økonomisk for å dekke utgifter frivillige måtte ha i tilknytning til befaringsreiser.

Under befaringsreisen av Lysåa startet vi etter en forespørsel med en presentasjon av området fra de lokale. At området som skal befares innledningsvis presenteres er en prosedyre som vi mener burde settes som standard. Det er svært viktig å få høre historien og kulturen rundt stedet, slik at en får et mer helhetlig fokus og oversikt over området enn kun vannstrengen og de planlagte fysiske inngrep. Dette håper vi dere kan ta med dere videre. Vi merket oss også at utbyggers representant i enkelte tilfeller ikke har vært i området før, og at det hovedsakelig er opp til deltakerne å spørre om tema innen natur, kultur og friluftsliv.

Noen av befaringsreiser bar preg av hast og at det var utfordrende å få oversikt over alle kvalitetene, dette gjaldt særlig Vasskruna og Svartskardet. Svartskardet som krevde båttransport kunne med fordel vært på en annen dag enn fredag. Det hadde også vært givende å få bedre oversikt over det øvre landskapsrommet i Lysåa. Men her er vi også klar over at deltakere hadde bedt om å nå en ferge og er i så måte fornøyd med at det ble vist fleksibilitet.

OM SAMLET BELASTNING

Som følge av nye saksbehandlingsrutiner hos NVE med behandling av ”småkraftpakker”, skal alle omsøkte prosjekter på Hinnøya vurderes samlet. Det skulle blant annet stilles strengere krav og legges til rette for bedre vurdering av den samlede miljøbelastningen. I søknadspakken” kan vi ikke se at det foreligger kunnskap og utredninger om tema samla belastning, og hvor mye av vassdragsnaturen, herunder prioriterte og utvalgte naturtyper, rødlistede arter, eller områder med store landskapsverdier, naturtyper og økosystemer (nml. § 4 og 5) som er gått tapt eller blitt marginalisert som følge av tidligere naturinngrep i regionen. Dette til tross for at Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) og Riksantikvaren har advart mot at de tematiske konfliktvurderingene og nasjonale miljømålene overkjøres. Det

er heller ikke gjort utredninger på samla belastning for friluftsliv. Men det er utarbeidet en rapport som tar for seg konsekvensene de omsøkte småkraftprosjektene vil kunne få for Kannstadvjord/Vestre Hinnøya reinbeitedistrikt.

NVE følger nå en hovedregel at vi som høringspart skal pålegges et selvstendig ansvar for vurdering av samla belastning. Det er ikke akkurat så enkelt for de frivillige organisasjoner å gjøre. Vi forventer likevel at alle de omsøkte prosjekter på Hinnøya vurderes samlet med utgangspunkt i eksisterende kraftutbygginger, omsøkte og fremtidige inngrep/utbygginger og at det bygger på eksisterende kunnskap av alle tidligere utbygginger og fremtidige utbygginger og hvilke konsekvenser dette har hatt for natur- og landskapsverdier, så langt det er rimelig og naturmangfoldloven forutsetter.

Vi synes det er beklagelig at Tverrelva som har store kvaliteter i kjernen av området, samt god tilgjengelighet ikke ble tatt med i den samlede småkraftpakken på Hinnøya. Vi skulle gjerne gitt uttalelse også i denne saken, men hadde ikke tid og kapasitet på det tidspunkt.

Når NVE etter hvert skal fatte vedtak i de omsøkte prosjektene forventer vi en god vurdering/beskrivelse av den samlede belastningen i begrunnelsen for vedtakene, jfr. naturmangfoldloven.

ANDRE NYE FORHOLD

Et nytt moment som ikke ble inkludert i tidligere høringsuttalelser er at prosjektet «Fjordfolk under Møysalen» ble tatt opp som Regionalpark i KRDs verdiskapingsprogram rett før regjeringsskifte. Dette gjelder alle kommunene rundt Møysalen, dvs. fem kommuner. I dette er også Gullesfjorden i Kvæfjord kommune med, samt Gullesfjordbotn camping. Det er i denne sammenheng særlig viktig at det fremdeles finnes sjøsamiske landskap uten inngrep i fjorder og vassdragsnaturen, slik Gullesfjorden og Øksfjorden fremstår i dag.

Vi minner i tillegg om at et område kan ha stor verdi for friluftsliv selv om det ikke p.t. er mye brukt, dette gjelder både funksjonaliteten og potensiale for framtidig bruk. Lite bruk kan være en verdi for et landskap og høyfjellsområde, noe som også ble påpekt av Kulturetaten i Troms fylkeskommune under befaringen til Moelv. Dette perspektivet bør ivaretas i alle prosjektene.

De befarte områdene har en stor variasjon med fjorder, dalbunner, fjellheimer og høyreiste tindelandskap. Det er høy intensitet i opplevelsene og ulikt andre steder i området. Landskapene på Hinnøya er sjeldne landskap av stor verdi, men mye er allerede bygd ut. Vi mener det er behov for en helhetlig landskapsressursanalyse før videre utbygginger eventuelt kan finne sted.

Med vennlig hilsen

For FNF Nordland

Erling Solvang
Styreleder

Gisle Sæterhaug
Daglig leder

For FNF Troms

Per-Arne Slettmo
Leder i arbeidsutvalget

Eivind Høstmark Borge
Koordinator

For Naturvernforbundet i Troms
Ragnhild Sandøy
Nestleder

Kopi:

FM Nordland og Troms	(Nordland: fmnopost@fylkesmannen.no , Troms: fmtrpostmottak@fylkesmannen.no)
FK Nordland og Troms	(Nordland: post@nfk.no , Troms: postmottak@tromsfylke.no)
Reindriftsforvaltningen Nordland og Troms	(Nordland: fauske@reindrift.no , Troms: troms@reindrift.no)
Tjeldsund kommune	(post@tjeldsund.kommune.no)
Lødingen kommune	(postmottak@lodingen.kommune.no)
Kvæfjord kommune	(postmottak@kvafjord.kommune.no)
FRIFO	(post@frifo.no)
Norges Naturvernforbund	(naturvern@naturvernforbundet.no)
NNV ved Vassdragsvernrådet	(naturvern@naturvernforbundet.no)